

MAGYAR IZRAELITA.

Hitfelekezeti érdekű hetilap.

Kiadó: **Leitner M. L.** könyv- és könyvdatulajdonos.

Felolós szerkesztő: **Tencer Pál.**

Előfizetési feltételek:

Pesten házhozhordással, vidékre postai
szétküldéssel.

Egész évre 6 frt. fél évre 3 frt.

Szerkesztői iroda:

Deák Ferencz-utca 5-ik szám, 2-ik emelet,
hová a kéziratok intézendők.

Megjelenik minden esütörtökön egy egész iven.

Hirdetményekért a 30 krnyi bélyegdíjon fölül
egy félhasábos petsor után 3 kr. számittatik.

A magy. királyi igazságügyminiszter ren- delete Pest szabad kir. városa főpolgár- mesteréhez.

Az esküdtek összeírására és igazolására kiküldött bizottmányok nyilatkozatából, melyet t. főpolgármester ur folyó hó 14-én 881. eln. sz. a. kelt jelentése mellett hozzám áttett, megnyugvással veszek tudomást arról, hogy az érintett összeírásnál, habár e célra a választási összeírásokra készült lajstromok használtattak, nem az 1847¹/₈: 5. törvényezikben foglalt szabályok, hanem a képesség azon feltételei szolgálnak irányadókul, a melyek az esküdtszékek alakítására vonatkozólag f. é. május 17-én kelt rendeletem 7. és 8. §§ aiban előírva vannak, s hogy e szerint az összeírás ellen e részben emelt panaszok annyival inkább alaptalanok, miután az összeírás igazolása körül is fentebb idézett rendeletem 10-ik §-ának elég tétetett.

Egy pontra nézve azonban a bizottmányok nyilatkozata az összeírást kétségtelenül hiányosnak tünteti fel, a mennyiben tudniillik az izraelita vallásuakra ki nem terjesztetett, s a mennyiben ezek közül pótlólag csak azok iktattattak a lajstromokba, a kik az igazolási három napi határidő alatt a bizottmány előtt önként jelentkeztek.

El kell ugyan ismernem, hogy hazai törvényhozásunk az izraeliták polgári és politikai jogait szabatosan körvonalozó intézkedések hiányában, e kérdés körül a kételyeknek még némi tért enged, s azért az összeíró bizottmányok által e tekintetben követett eljárást menthetőnek találom: tekintve mindazonáltal:

hogy az 1847¹/₈. 18. t. cz. 17. §-a az esküdtszékek alakítására nézve az 1843⁴/₄-ik évi országgyűlésnek a büntető-eljárásról szóló javaslatában foglalt elveket tüzte ki zsinórmértékül, a most érintett országgyűlési javaslat 39. §-a pedig az esküdtszéki összeírást polgári állaptra való tekintet nélkül rendelé teljesíteni, s ezzel öszhangzásban a 40. §. azok sorában, kik az összeírásból kihagyandók, az izraelitákat fel nem említi;

tekintve, hogy az országgyűlés mindkét házától nyert felhatalmazásom alapján, az esküdtszékek tárgyában f. é. május 17-én kibocsátott s a fentebbi országgyűlési javaslat elveire fektetett rendeletemben is sem a 7. §., mely az esküdtszéki képességet szabályozza, e képességet a vallashoz nem köti, sem pedig a kivételekről szóló 8. §. az izraelitákat a képességből ki nem zárja;

tekintve továbbá, hogy e rendeletem s az 1843—44-dik évi országgyűlési munkalat egybehangzó értelmében, már maga az ügyvédi jogosultság az esküdtszéki tagságra oly képességet nyújt, a mely semmi más feltételhez kötve nincs, s ennél fogva az ügyvédi gyakorlatra jogosított izraelitáktól az esküdtszéki képesség el nem vitatható, — az pedig, hogy az izraelita vallásu ügyvédek s nemügyvédek közt e tekintetben különbség állítassék fel, semmi körülmény által nem lenne indokolható;

tekintve elvégre azt, hogy már az 1840: 15. t. cz. II. részének 5. §-a is, mely az első bírósági váltótörvényszékekhez két, a többivel egyenlő szavazatu kereskedői ülnököt rendelt, izraelita vallásu kereskedőknek ily minőségben lett alkalmazása által tényleg oly magyarázatot nyert, mely az izraelita vallásu honpolgároknak bírói képességet nyújt s ekép már a törvényes gyakorlat is az izraeliták bíraskodási jogát megállapítja;

mindezen okoknál fogva az összeíró bizottmányok azon eljárását, mely szerint az izraelitákat az esküdtek összeírásából kihagyák, nem ismerhetem el olyanak, mely akár az 1843⁴/₄-ik évi országgyűlési javaslat, akár pedig az ennek alapján f. é. május 17-én kibocsátott rendeletem elveinek, akár elvégre a törvényes gyakorlatnak s korunk irányzatának megfelelő volna.

Mint hogy azonban az összeírás megsemmisítése az esküdtszéki intézmény életbeléptetését elhalasztaná; s tekintettel arra, hogy az összeírás most érintett hiánya az igazolási eljárásnál egy részben pótolva lett: a minisztertanács beleegyezése folytán csak az esküdtszéki lajstromok kiegészítésére szoritkozván, a következőket rendelem:

1. Az esküdtszéki képességgel bíró izraelita vallásu lakosokra nézve külön összeírás teljesítendő ugyanazon szabályok szerint, melyek eziránt május 17-ki rendeletemben foglaltatnak, s ezen, a 10. §. értelmében igazolandó összeírással az eddig készült esküdtszéki lajstromok kiegészítendők.

2. Az eddig elkészített szolgálati lajstrom azon része, a mely az első két évnegyedre szól, helybenhagyatik; ellenben az 1868-ik évi január 1-től számítandó további évnegyedekre, az első pont értelmében kiegészített összeírás alapján, új szolgálati lajstrom lesz összeállítandó.

Felhivom t. főpolgármester urat, hogy e rendeletem mielőbbi fogantatbavételére a kellő intézkedéseket megtenni, a kiegészített összeírást s a 3-ik és további évnegyedekre egybeállított szolgálati lajstromot annak idejében, mindenestre azonban az év lejárta előtt a pesti királyi tábla elnökéhez átszolgáltattani engem pedig ennek megtörténtéről értesíteni sziveskedjék.

E rendeletemről, egybehangzó eljárás végett, Buda város polgármestere is értesítettet.

Pesten, 1867. évi július 18-án.

Horváth Boldizsár s. k.
magy. kir. igazságügyi miniszter.

A „Magyarország“ azt írja: Szolgáljon megnyugtatósul az illetőknek, miszerint biztos tudomásunk van, hogy ezen az igazságügyminiszter által Pest városa polgármesteréhez intézett rendelvény hatálya a többi esküdtszéki kerületek székhelyeire is egyidejűleg kiterjesztetett.

A közlött igazságügyminiszteri rendelet a kor és igazság szellemében oldja meg az esküdtszéki lajstromok kérdését.

Különös meglepedésünkre szolgált a rendelet azon kitétele, melyben a kormány azon elvet mondja ki, hogy az izraeliták hazánkban gyakorlat szerint is birói képességgel felruházzák.

Meg vagyunk róla győződve, hogy a rendelet a mily kedvező és megnyugtató hatással volt a magyarhoni zsidókra, ép annyira fogja emelni a kormány reputációját a szabadelvű külföld szemében is.

A mi bennünket illet, az esküdtszéki képesség kérdésének nem a gyakorolható következmények kedvéért, hanem az elvánt tulajdonitunk nagyobb fontosságot, és a miniszterium rendeletét szívesen fogadjuk annak zálogául, hogy a kormány a zsidó kérdés lényegét is legelső alkalommal, még pedig a feltétlen és teljes jogegyenlőség értelmében fogja megoldani.

Pest 1867, július 24.

A ma délután megtartott városi közgyűlésen, a főjegyző felolvasta a napi rendre kitűzött tárgyakat. Ezen tárgyak között napirenden volt, Szabó János ügyvéd urnak a zsidók egyenjogósítása tárgyában beadott indítvány. Ezen indítvány így hangzik: „a közgyűlés mondja ki egy határozat által, hogy Pest városának képvisellete eljöttnek tartja az időpontot, mely szerint a Magyarországon lakó zsidók minden politikai és polgári jogokban a teljes egyenjogóság alapján részesüljenek, hogy továbbá a városi képviselőlet óhajtja, hogy Magyarhon törvényhozó testülete a zsidók egyenjogósítását minél előbb kimondja és a törvénykönyvekbe igtassa.“

Szabó ur ezen indítványát hosszabban motiválta; de a jelenvoltak közbeszólása és rendkívüli zajaót arra indították, hogy beadott indítványát, a többek között azon indokból, nehogy pressiót látszassék az országgyűlésre gyakorolni, ha azt Pest városa előbb tárgyalná, visszavette.

Erre Pulszky Ferencz a visszavont indítványt magáévá tevén, annak érdemleges tárgyalásába kíván bocsátkozni, hogy a külföld lássa, miképen gondolkozik Pest városa a szabadság ügyében. Ezt — mondja Pulszky Ferencz — kívánja a város becsülete, azért részemről nevetségesnek tartom azok nézetet, kik ezen indítványt csupán azért nem akarják tárgyalni, mert attól tartanak, hogy ez által az országgyűlésre pressiót gyakorolunk.

Pulszky után Simon Florent szólal fel. Ő nem kíván a szóban levő indítvány érdemleges tárgyalásába bocsátkozni, mert ő úgy van meggyőződve, hogy az országgyűlés legközelebbi ülés-szakában e kérdés felett ugyis tanácskozni fog. Simon Florent ur azt indítványozza tehát, hogy a közgyűlés térjen át a napirendre, mit nagy szótöbbséggel el is fogadnak.

Ezután felolvastatott az esküdtszéki bírák összeírására kiküldött bizottmány eljárása folytán leérkezett, lapunk élén közölt miniszteri rendelet, mely hosszú vitára adott alkalmat.

Simon Florent e rendeletet a jogi bizottmány-nak kívánja kiadatni javaslat és véleményezés végett. Pulszky azt azonban azonnal elfogadni és teljesíteni indítványozza. Ezen két indítvány nagy elénk-séggel és nem csekély izgatottsággal tárgyaltván, míg végre is Simon Florent indítványa túlnyomó többséggel elfogadtatott.

Mult számunkban ismertettük a „Pesti Napló“ nak Mühlfeldről és a magyar zsidókról irt cikkét. Több lapnak megtámadása a „Pesti Napló“ t arra indította, hogy a következő cikkel védelmezze magát:

„Mi nem az emancipációnak szabunk feltételt. Hála Istennek, erre nem lesz szükségünk, és zsidó-honfitársaink ép oly feltétlenül fognak minden polgári és politikai jog élvezetébe jutni, mint akárki más; a honosítási törvény pedig szóland nem polgártársainkra, hanem a külföldiekre, nem kizárólag a zsidókra, hanem minden külföldire. A honosítási törvény tehát némileg megelőző természetű, s legkevésbé sem vonatkozik zsidó-polgártársainkra, hanem minden bevándorlóra, valláskülönbség nélkül.

Bármilyen nyelven beszéljenek is zsidó hazánkiai, senkinek azért eszébe nem jutand, hogy az őket megillető jogokat tőlük megtagadja, csak olyan intézkedés szükségessége forog fenn azon körülménnyel szemben, mely szerint ők határozott német elemet képviselnek, hogy félintézkedés folytán alkalom ne szolgáltatassék arra, hogy az általuk képviselt elem tömeges bevándorlások által ne szaporitassék annyira, hogy a — hála Istennek, na gyökerét vesztett, de még reményeit egészen fel nem adott németesítési politika tere tágíttassék.

A bevándorlásokra nézve pedig imo néhány statistikai adat: Pest városában a negyvenes években (1840—45) volt zsidó lakos alig 10,000; — máma van közel 50,000. Magyarországon, Fényes Elek szerint, az 1851-diki összeírás alkalmával 323,000; Konek szerint az 1857. összeírás alkalmával 393,000; Hunfalvy szerint az 1862—63-iki összeírás alkalmával 413,000.

Ezen bevándorlásokat pedig jobbára csak a Bach-kormány alatt kimondott bíróság előtti egyenlőség eredményezte, s ezzel szemben szomoruan lehet még kívándorlásokat is tapasztalni, a mennyiben igen nagy számban vándoroltak ki Magyarországon meggazdagodott zsidó családok az ausztriai tartományokba, a mi nem igen szól a mellett, hogy ezen fenti bevándorlásokat az országra nézve nyereségnek lehetne mondani, mint egyéb bevándorlásoknál.

Ismételve kijelentjük, hogy multkori észrevételeinkre csakis Mühlfeld beszéde adott alkalmat, s felette nevetségesnek tartjuk azt, hogy némely par force emancipáló lap zokon veszi tőlünk, hogy nem szólunk előbb tüzetesebben a kérdéshez, holott tudhatja kiki, hogy maga azon férfi, a kinek nézetei mellett harcol lapunk, zsidó polgártársainknak sokkal hathatós, megnyugtatóbb megnyugtatóst kívánt adni e tekintetben interpellációja által, mint a minőül szolgálhatnak máról holnapra irtott hirlapi cikkek, s hogy e körülmény részünkről minden hozzászólást az ügyhöz feleslegessé tett.

Végül kérjük mindazokat, a kik igaz barátai az emberi jogoknak s vele az emancipációnak, ne fészegessenek oly dolgot melyet sem előbbre, sem hátrább vinni nem lehet, mert az emancipáció így is, úgy is legközelebb meg fog történni; — az emancipáció kérdésének vitatása természetesen vád azok ellen, kik eddig nem emancipáltak; hanem hogy ma, midőn ehhez már csak a törvényes forma kell, e vád örökös hangoztatása visszahatást kelt s könnyen azt eredményezheti, hogy végre megtörténvén, a másik extremumba esik, és csakis törvényes formává lesz, s gyakorlati haszna csak keserűséggel járand — az nincs a lehetőség határain kívül. Vannak dolgok, melyekről hallgatni előnyösb. A sok cikkezés az emancipációt nem viszi előbbre, de növeli a keserűséget mindkét félén és hátrább viszi az emancipáció gyakorlati értelmét, s méltán kérdés, kik igazabb barátai az emancipációnak: a cikkezők-o, vagy azok, a kik olesó dicsőség keresése helyett hallgatnak.“

Minthogy amugy is legközelebb a honosítás kérdésével tüzetesebben szándékozunk foglalkozni, ezuttal

a „Pesti Napló“ statistikai adatait sem czáföljük. Egyet azonban már most tartunk szükségesnek megjegyezni. Mi soha sem kérdeztük: miért fog a kormány honosítási törvényt csinálni? A kérdés mindig az volt: miért akarják minden áron a zsidók emancipációját még is a honosítási törvénnyel kapcsolatba hozni.

Erre még eddig tudtunkkal senki sem felelt.

~~~~~

A „Magyar Ujság“ Ormódi Bertalantól „a zsidókról és a zsidókhöz“ című cikket közöl. Sok van e cikkben elmondva, mihez a zsidónak semmi köze sincs, mert mit tartozik az hozzánk, hogy a Deák-párt „a legnagyobb meggondolatlansággal és határtalan servilismussal feladta-e a nemzet legbecesebb és legnemesb jogait?“ Ez egyéni nézet, melyről a zsidó csak akkor fog nyilatkozni, ha egyenjogositva lesz. Hogy Ormódi mint zsidó már most is nyilatkozik, arról nem tehetnek a zsidók.

Elmondja azonban O. e cikkben, „hogy a zsidók kivétel nélkül a Deák-párt híveinek vallják magukat.“ Nekünk legalább nem jutott eddig alkalmunk, hogy erről annyi biztossággal meggyőződhetünk volna. Ha azt különben a „Napló“ban egy Deák-párthoz tartozó zsidó mondja, legkevésbé sem esodálkoznánk, mert lehet, hogy a zsidók csakugyan leginkább a Deák-párt híveinek vallják magukat; de Ormódi és a „Magyar Ujság“nak ilyest mondania legkevésbé sem szabad, mert Ormódi maga is zsidó, még pedig nagyon is a baloldalhoz tartozó zsidó, a „M. U.“ t. szerkesztője mellett pedig zsidók agitáltak, habár jól tudták, hogy Bösörményi ur a képviselőházban a szélső baloldalhoz fog tartozni.

A zsidó eddig nem arra ügyelt, hogy ki micsoda párthoz tartozik, hanem egyedül arra, ki mennyire szabadelvű vagy szűkkeblű. És tapasztalása őt arra tanította, hogy a szabadelvűek úgy mint a szűkkeblűek akadnak ebben meg abban a táborban is.

A zsidók addig, míg egyenjogusításuk kimondva nincs, semmiféle párt mellett nem nyilatkoznak. Anynyit azonban már előre mondhatunk, hogy azok, kik a szabadelvűség és a haladás mellett fognak küzdeni, a zsidókat kétségkívül maguk mellett fogják találni.

Hogy melyik lesz ez a párt, vagy ha többen is lesznek, melyik mellett fog a zsidó legnagyobb hévvel küzdeni, azt egyedül a jövő fogja mutathatni.

Külföldi szemle.

Moldvaországban lévő hitrokonainkról hajmeresztő híreket veszünk, a melyeknek igazságán szeretnénk kétkedni, ha nem tudnók, milyenekre vetemedhetik a vakbuzgóság, ha felülről nemesak hogy megeresztetik a féke, hanem uszittatik is. De kíméljük a fájdalmas elmékedéseket és hagyjuk beszélni a borzalmas tényeket:

Galacz, július 16-án 1867.

Már huzamos idő óta a moldován hatóságok keresztet nélküli zsidókat éjjel a Dunán átszállítanak a török part valamely őrizetlen részén földre teszik és oda engedik sorsuknak. Ilyféle esetek ismétlődve közhírré jutottak, de constálva nem lettek. A következő esemény, mely roppant feltűnést okozott, minden kételyt elhárított.

Szombaton f. hó 13-án 10 — 12 izraelita, kik Jasyból kiűzettek vala, nap leáldozta előtt a román hadigözös ladikába tétetett és oláh-moldován kíséret alatt a Dnnán átszállított. Egy laktalan, majdnem egészen elárasztott szigeten kitették és ott fűdél és élelem nélkül visszahagyták. Sok bajjal sikerült a szerencsétleneknek a mocsáron át a török határvonalig hatolni, a török strázsa meghallotta végre kiáltásukat, egy ladikban partra hozta, élelmi szereket is adott nekik és meghálásra való gurtyhóval is megkínálták őket. Jövő nap 10 $\frac{1}{2}$ órakor az őr vezetője egy ladikba szállíttatá őket, melyben ő is harmadmagával helyet foglalt, és elevedzett velők a csak egy félóránnyira onnan fekvő Galaczig, hol a partkapitányság előtt kikötött. Itt az őrt vezető oláh-moldván tisztet felkeresé, mondván, hogy a zsidókat neki átszolgáltatni jött, miután török utlevéllel nem bírnak és valamennyien oláh-moldván alattvalók. A tiszt azt jelentvén, hogy őket átvenni nincs szabadságában, erőszakos készüléteket is tön. Arra a török a ladikba szökvén, azt parancsolá az izraelitáknak, hogy a partra ugorjanak, mire a járművet eltaszítá.

De ugyanazon perczen a katonatiszt és a partkapitányság titkáranak parancsára a katonák rájuk rohantak a boldogtalanokra és a vízbe szoritották, míg a törökök sietséggel tovább evedzettek. — Két izraelita, egy aggastyán és egy fiatal ember, a török ladikba kapaszkodott, de onnan eltaszítottván, közel a partkoz (vagy 2 ölnyire) a hullámokkal tusakodva, a vízbe fulladtak.

A közelben horgonylő „Mercur“ nevű osztrák gözös kapitánya rögtön egy ladikot leoldoztatott, hogy a két emberéletet megmentse, de ez nem sikerült. Kiemelésre méltó, hogy a part-hatóság összes őrszemélyzete nézte e jelenetet a legnagyobb egykedvűséggel, ép úgy, mint a számosan összesereglett, régtől fogva a zsidók ellen felbőszített népsöpredék.

De evvel a dolog még nem érte el a végét. A többi izraeliták a csipőig a vízben állottak, a melynek erős áramlása majdnem elragadá őket; de az oláh-moldován őr-katonaság szegzett szuronynyal megakadályozá, hogy a partra lépjenek.

Ugyanakkor a cs. kir. főconsul, Kremer lovag, a történekről tudósítva, a hely színére jöven, Ő Felsége „Taurus“ nevű hadigözösére ment, megkérvén a parancsnokot, küldene két ladikkal legénységet, hogy a szerencsétleneket a császári hadihajóra hozzák. De kevés percczel mielőtt a 2 osztrák ladik (melyeknek mind-egyike 8—10 fegyverzett legényt vitt) egy tiszt vezetése alatt a part-kapitányság előtt megérkezett; — kiszállították vala az izraelitákat a partra, a honnan a tömlőcbe vitettek. Az itteni izraeliták közt általános az aggodalom, még meszszebb ható üldözésektől félnek, melyek kivált az ország közepében vérengző jellemet ölthetnek.

A közvélemény főleg az itteni präfectust, Lupasehku urat vádolja, ki a mint mondják, az alatta lévő hatóságoknak oly utasításokat adott, melyek a legnyersebb üldözéseket teszik kilátásba.

A nagy hatalmak consuljai tiltakozást intéztek tegnap a präfectushoz, felszólítván a többi consul-tisztet hozzájuk való esatlakozásra.

Crémieux, párisi híres hitrokonunk pedig következő sürgönnyt vett Galaczból:

Orsova, július 17-én 1867.

Fájdalmas szorongattatásában a galaczi izr. hitközség az ön-segélyét esdeklí. Az erőszakos eljárás még

mindig tart; hatásáink, kik Európa előtt tagadják, csak folytatják a kegyetlen üldözéseket. Ma több szerencsétlen izraelita, azon ürügy alatt, hogy kóborlók, egy sajkával a tulsó partra vitetett, és 4 egyén, agg családtyák, a mi szencink előtt megfulasztattak. Pílantásaink ön felé vannak irányozva, hires hitrokonunk! Biztosítsa személyes lételünket, mentse meg szerencsét-

len testvéreit. Tegyen meg mindent, hogy valamennyi izraelita az ön magas kormánya pártfogása alatt állónak nyilváníttassék. E sürgönyt Orsovából menesztették el.

És e sürgönyhöz „La France“ megjegyzi: „Lehetetlen hinnünk, hogy ily embertelenségek büntetlenül maradjanak.“

T A R C Z A.

Az 1839—40-iki országgyűlés tárgyalásai a zsidók polgárosodása ügyében.

A főrendi tábla tárgyalásai a zsidók polgárosítása tárgyában. CXVII. ülés. Márczius 26-ikán 1840.

Nádori ítélőmester Szögyényi László színtő közíratra bocsátás végett olvasá izenetét a karok és roneknek a zsidók polgárosodása tárgyában.

CXX. ülés, Márczius 31-én 1840.

Nádori ítélőmester Szögyényi László olvasá izenetét a karok és roneknek a mélt. főrendekhez a zsidók polgárosítása tárgyában.

Gróf Zay Károly: A zsidóknak vakbuzgóság rakta bilincseik alóli felszabadításukért, polgárosításukért küzdeni, — a haladás a türelem bajnokinak szent kötelessége; azt kivívni életük feladatának egyike! — Ezen árva nép elnyomatása és polgári jogokból kirekesztése által a felebaráti szeretet örök parancsolati, az emberiség közjogai gunyolóló sarkaikban megrendítettek. Itt is a vallásnak szent nevét legborzasztóbb tetekre kölesönözni és palástjával szolgálni azon eljárásnak, mely által egy egész nemzet polgári és emberi jogokra méltatlanná nyilatkoztatott a nélkül, hogy a polgári és emberi kötelességek alól felmentetett volna! — Nagymélt. főrendek! nyujtsunk tehát segédkezet ezen szegény embertársainknak, kik honuktól és önállásuktól megfosztva, a földtekén elszórva, gyűlölve, üldözve, sanyargatva lézengnek. A felebaráti szeretet ne peregen csak nyolvünkön, de nyíljék ennek szívünk is. Ne lássák többé a kereszténységben a türelmetlenséget, az irtalmatlanságnak hitét, hanem a szeretetnek vallását! Így a háladatosság és önérdelkeik örök bilincseivel hiven ragaszkodnak közhonukhoz, és elnyomatásuknak örömkönyeikkel áztatott sírjából fejlődendnek a nagymélt. főrendek homlokait dicsőítő örökké viritó koszoruk. Pártolom az izenetet.

Székesfehérvári megyés püspök báró Barkóczy László: A vezérelveket a zsidókra nézve már az 1790: 38. t. cz. kijelölte, azt pedig, mit még bővebben az akkori országgyűlés irántok akart szabályozni, bizta igazságos meghányás-vetés végett az országos kiküldöttségre előbb. — 1825-ben az országos küldöttség, mely az offélékkel foglalatokodott, megfelelvén reá bizott tisztének, most szükségesnek látták a KK. és RR. mint egyebeket per excerpta, ugyanezen zsidók coordinatiója tárgyát színtő végképen országosan elrendelni. Igen általlátom nyomóságát azon okoknak, melyek kivált az idő és nemzetünk érdekéből merítve, sürgötőssé tevék ezen intézkodéseket; meg vagyok arról is gyözödve az izenetben kifejtett olvek szerint, hogy mindenek előtt, a mint ezt a javasolt törvénynek első szakasza mutatja, a tolerantia-adónak kollene eltöröltetni, még pedig — nézetem szerint — két okra nézve igen üdvösen; mert a zsidó színtő Isten képero lévén teremtve, ki iránt felebaráti szeretettel és ezen népnevezetthez illő tekintettel viseltetni köteleztünk; mégis hogy az emberiség közt pénzért toleráltassék, illetlenségnek érzem, ma már csak a pagányoknál marad még divat-

ban az, hogy a keresztény a levögő szívhatásért mint keresztény toleráltassék és fizessen. Azonban mi a másik javasolt törvény-cikkben foglaltatik; a polgárosodás és minden egyéb nemnemes hazafiakkal egy categoriára való felemeltetésük, erre nézve úgy vagyok meggyözödve, hogy ez sokkal fontosabb dolog, hogysem háromsoros törvényszavakkal ki lehessen fejezni, még pedig annál kevésbbé, minthogy általánosságban e törvényjavaslatot el nem fogadhatom. Hazánkban a néposztály összesen véve nem áll még azon fokozaton, hogy már most egyszerre a keresztényekkel egyenlőképen minden polgári jogokból részletethessék, noha jól tudom, hogy sem ismeretes hibáit minden individuumra ruházni, sem azokat, kik közülök olyanokkal terhelhetnek, javíthatlanoknak tartani nem lehet, mert időszült e törvény, a szerint gondos nevelés, sőt egyéb kellő polgári rendeletek által alaposan lehet hinni, hogy a zsidók is képesek, de fogynak is maguknak egészen más keresztényi irányt kitüzni; — azonban miglen erre kivergödnenek, én részemről a következőket jelenleg a magyar hazában lakó izraelitáknak törvény által megadatni kívánnám: a) Mindennemű mesterségek polgárilagi üzetét, még pedig ott, hol kinek-kinek tetszik, semmi helyt ki nem véve; ne szolgáljon a vallás akadályul nekik, kik vagy mesterül, vagy legényül a czehekbe bevétetni szándékoznak, mert ha nem válik kisebbségére a vitéz katonai rendnek, hogy soraiban e vallásuk is létezzék, és hűséges szolgálatokat a királynak és hazának tesznek, még annál kevésbbé restolheti azt egy műáros, vagy mesterséges czeh, hogy az izraelita vallás színtő azon módon kívánja életét fentartani. b) Ha már megengedtetett az, hogy urbarialis sessiókat a zsidó színtő megvehessen, mint a keresztény, legyen szabad neki a városokban — legyenek azok bár kiváltságosak vagy királyi városok — polgári fundusokat és házakat tulajdonképen birni. Ezeknél tovább a concessiókra nézve nem terjeszteném ki a kedvezéseket ozuttal, sőt mindezeket egyedül a polgárilag összeirt és a szerint a hazában incolatussal mostan bíró zsidóságnak óhajtanám megadatni; mert c) a külföldi izraelitákat szoros sanctio mellett törvény által a szerint innen kizárni kívánom, hogy som azoknak bevándorlani, sem adományért afféléket büntetlenül befogadni szabad ne legyen, kivéven annak, kit a törvény arra felhatalmazna; még pedig ezen kizárását a külföldi zsidóknak a rabbinusokra is kiterjeszteném, mert ezen ürügy alatt évenkint számos családok becsuszhatnának. Ha a nagymélt. főrendek oz uttal a concessiók ilyen specificumába bebocsátkozni nem szándékoznának, akkor felszólítandóknak vélném a főmélt. karokat és roneket arra, hogy az általánosságot mellözve, a törvényjavaslatban mondják ki, mi legyen az, a mit a zsidóknak megengedni óhajtanak.

Gróf Almácssy Móricz: Hol embertársaim sorsán könyíthetek, azt szívesen teszem, azért az előttem szólott püspök ur ó méltósága olvoit egész kiterjedésükben osztom és pártolom; de épen mivel azokat osztom, s mivel a Magyarországon létező izraeliták sorsán segíteni kívánok, — kívánom, hogy a KK. és RR. a dolgot ne csak általánosan, valamint azt most élénkbe torjostik, hanem rendszeres, részletes tárgyalás alá vegyék, s mindazon egyes kedvezésekről, melyekkel az izraelitákat felru-

háznai akarják, hozzánk izenotet küldjenek. Hogy ezen cézlt el-érhossúk, ugy azokat is, miket a fejjvári megyés püspök ur ó méltósága előterjlesztett, legbiztosabb volna, az 1827-iki országos választmány rendszeres munkálatát, mely csak 12 szakaszból áll, tárgyalás alá vennie, annyival inkább, mivel az 1790 : 38. törvényezikk is ezeket mondja : „Eousque, donec Exc. Regi nicolaris Deputatio circa situm Judaeorum“ etc. Ennélfogva felszólítandóknak vélném a karok- és rendeket, hogy ezen rendszeres munkálatot tárgyalás alá vévén, az iránti véleményüket ezen mélt. táblával annak idejében közöljék.

Gróf Erdődy Sándor: Egy alkalommal elő volt hozva, hogy a t. karok és rendeknek remedium universaleja a szolgabíró, én bátor vagyok azt mondani, hogy nekünk is van egy universale remediumunk, t. i. systematica pertractio és az operatumok; itt annyira kifejtve látom a dolgot, hogy szükségesnek nem találok e tárgyat — mint mondják — hosszú padra feszíteni ki. Nem szándékozom itt theoretice fejtegetni a zsidók természetét, nem akarom én azt physice, psychologice vagy politice vizsgálat alá venni, p. o. physice azt állítani, hogy a zsidónak van szakálla, és hogy csak ő neki van nagy szakálla; — psychologice: hogy ő csal s a keresztény soha sem; ugy politice azt sem, ha vajjon a zsidóból soha sem lesz-e jó polgár, s a keresztények közül soha sem találkozott-e hazaáruló? s több efféléket; hanem csak practice vévén a dolgot, a mélt. főrendek engedelmével egy példát fogok előhozni, t. i. Irlandiában a katolikusok ügyét. 11 év előtt ugyanis a katolikusok állása Irlandiában némileg olyan volt, mint a zsidóké minálunk; tudjuk, hogy nehezebben tudta legyőzni az e részbeni előítéleteket a waterlooi vitéz, mint Napoleont. Mindazok, melyek most a zsidók ellen általában fehozatnak hazánkban, a katolikusok ellen Irlandiában is voltak felhozva, hol az országnak legfőbb emberei ezek emancipációját még azért is ellenzötték, mert a hatalmas Anglia — a tengerek uralkodója — a pápától félt! oly nagyok voltak az előítéletek ezen művelt országban!! Én, ki Irlandiát két évvel az emancipáció előtt láttam, noha azon nem csodálkoztam, hogy egy munkás, gazdag, művelt angol, ki lekére s testére tiszta, el nem hitethette magával azt, hogy egy rest, mind magára, mind gyermekeire nézve rongyos és piszkos s minden babonasággal tele katolikusból jó polgár, jó katona lehessen; de mégis magyar létemre, noha Irlandiát — mint mondám — azon állapotban szemléltem, átlátom, hogy ezt nem a katolikus hitnek kell tulajdonítani, és így azt mondani, hogy a zsidó nálunk soha sem lesz más, mint most, szintannyi, minthogy az irlandus katolikusból soha sem lesz más, mint azok az emancipáció előtt voltak. Hogy a zsidó más törvények alatt minden tekintetben jó és hasznos polgár lehet, azt tapasztalásból látjuk Angliában és Hollandiában, ezt bővebben fejtegetni nem szándékom; s így megvallom, hogy a zsidóknak tökéletes emancipációját kívánom, s minden igyekezetemet oda terjesztom, hogy azt meg is nyerhessék. Tudom, hogy azt egyszerre elérni nem fogom, s így ha a KK. és RR. kívánsága most egész kiterjedésében el nem fogadtatik, egyetértőleg a fejjvári megyés püspök ó méltóságával, bátor vagyok a mélt. főrendeket felszólítani, hogy 1-ször törüljék el a türelmi s földesurnak fizetni szokott ugynevezett védpénzt. 2-szor hogy engedjék meg a zsidóknak, hogy hazánk minden városaiban és faluiban lakhassanak, ido számítván a bányavárosokat is, mert ha a bányavárosokban a zsidók nem lakhatnak, azt az előítéletek legnagyobbikához számítandónak vélem, kivált mióta tapasztalásból tudjuk, hogy néhány évek előtt Körmöczben minő családságok vitettek véghez királyi hivatalokban lévő keresztények által is. A 3-dik kívánságom az, hogy szabad legyen a zsidóknak czehekbe vétetni, s a zsidó mostereknek megengedtéssék, keresztény legényeket fogadni.

Komáromi örökös főispán gróf Nádasdy Leopold: A t. karok és rendeknek előttünk lévő izenotét olvasván, valóban

azt kellene hinni, hogy honunkban nem sokkal jobb a zsidók dolga, mint valaha az egyiptomi fogságban lehetett. Hogy pedig ez ugy van, ugy hiszem, hosszasan megmutatni szükségtelen. Állapotjuk de facto kétségen kívül sokkal jobb, s egy szelid kormány felügyelése alatt nem sok javításra van szükségök; azonban örömet megegyezek magam is abban, hogy hozandó új törvény által biztosítottassék állapotjuk. — Nem fogadhatom el mindazonáltal a t. rendeknek velünk közlött t. cz. 2-ik §-át; mert ha ez egész általánosságban, ugy a mint van, állana, akkor 1-ször minden bevándorló zsidó egyszerre honosítottának, 2-szor minden hivatalokra, melyeket nemnemeselek viselnek, alkalmaztathatnak; 3-szor maguknak nemességet szerezhethetvén, a sz. korona tagjaivá válának. — Mindez pedig hogy egyszeri lépésre sok lenne, könnyű általlátni. Melyekből kimenve, nem mintha a dolgot halasztani kívánám, vagy akadályoztatni, csak a rendek által javasolt törvényezikkelyt némileg korlátok közé szoritani, s minék utána azt hiszem, hogy miután az urbérben az iránt van rendelkezés, hogy taxalis fundusokat vehessenek, elég lenne itt a következendőket megállapítani. 1) A tolerantialis taxara nézve észrevétel nem tétethetik, mert a sérelmek s kívánatok sorában annyiszor, mennyiszor fel van terjesztve. 2) Hogy jelen törvény jótkonysága csak a bentlakó zsidókra hasson. 3) Városi telkeket vehessenek. 4) Ne legyenek semmiféle haszonbérlestől kizárva. 5) Azok, kik alkalmasoknak találtatnak, a czehekbe is bevétessenek. — Ezek első lépésnek elegendők, s nem rekesztik ki a maradékot a kezdemény további kiterjesztéséből.

Báró Eötvös József: Mindazon következetlenségek között, melyeket korunkban a haladási s az ugynevezett conservativ olveknek vitája szülo, nincs talán egy, mely inkább szemünkbe tűnjék, mint az, mely a zsidók állapotja körül Európának sok részeiben még létezik. — Egy szüntelen haladó ivadék közé állitva azon korban, melynek jelszava: szabadság! melynek magas feladása: minden emberi jogoknak kivívása, csak a zsidó az, kinek a középkor még eddig mulni nem akart, csak ő, kívül magát senki rokonnak nem érzi, csak ő minden elnyomottak között, kinek szenvedései szánakozást, kinek panaszaiz viszhangot nem találnak. — Az idő eljött, melyben a törvényhozás e szerencsétlen néposztály felett is kiterjeszté ápoló kezeit, — e jelen izenot, melyben e nép polgárosítása kívántatik, egy új bizonyítványa haladásunknak, egy új fényes tanúsága azon consequentiának, melylyel képviselői táblánk a szabadság felé halad. Azon erős meggyőződéssel, hogy csak minden néposztályok iránt gyakorlott hasonló igazság, csak minden emberi jogoknak teljes tisztelete azon alap, melyen egy szabad alkotmány épülhet, s ha meggondolom, hogy e népnek sorsa ezentul csak a mélt. tábla igazságszeretetétől függ, talán bátran elmondhatom: az idő eljött, melyben a zsidóra is egy szebb jövő vár a határokon. — Nem akarok hosszasan lenni, azért nem fogok szólni e nép szenvedéseiről, nem akarok érzeményekhez szólni, s azért nem fogom említeni azon állapotot, melyben e nemzetnek nagy része hazánkban eddig él. A mélt. főrendek ismerik mindezt, s bizonyára csak fontos okok által tartóztattak vissza eddig ezen állapot megszüntetésétől. — Csak azon okokról fogok szólni tehát, csak azoknak megezáfolásával foglalatoskodni, mik a zsidók polgárosítása ellen közönségesen felhozatnak, a többit e mélt. tábla igazságszeretetére bízhatom. — Mindaz, a mi a zsidók polgárosítása ellen közönségesen mondatik, három főokra reducálható. Az első, hogy a zsidók egy romlott faj, mely a szabadságra s minden jótéteményre érdemtelen. A második, hogy a zsidók vallásilag s nemzetileg elkülönözve a világ többi népeitől, soha valóban meghonosodni nem fognak, s polgárositva mindig egy nemzetelleni elemet fognak tenni a hazában. — A harmadik, hogy a zsidók polgárosítása a keresztény néposztály legnagyobb veszélye nélkül lehetetlen. — Nézzük az előt! Ha az emberi nem történetében végig megyünk, nem látunk által-

nosságban bebizonyítva semmit, mint azt, hogy az elnyomásnak soha sem hibázott a praetextus. Az angolok a katolikuskokat elnyomják; a vallás az, mely semmi honos kormányval vagy szabadsággal össze nem férhet. Franciaországban Sz.-Bertalan éj kell, — ürügyül a vallás vétetik. Egész népek elnyomatnak, mondatik, hogy a szabadságra még meg nem értek s minden mondván; mit okokkal bizonyítani nem lehet, az axiómának állítatik fel, s az elnyomónak lelkiismerete megnyugszik, ha azt, mit öntettének megvallani szégyenlenc, egy magasabb szükségnek tulajdonítható! — A zsidók is elnyomattak, itt is ürügy kelle — s nem hibázik. „A zsidók egy romlott faj, — így szól a sokaság — csak önhasznuknak élve, minden magasabb erkölcsi elvek nélkül, a csalárdság e népnek benszületett tulajdona.“ Legyen szabad e nehéz panaszokra csak egy szóval felelnem: **ők elnyomattak;** vagy azt gondoljuk, hogy ezredes elnyomás egy népet moralizálni fog? Hogy egy néposztályt minden polgári, minden emberi jogoktól, hogy megvethetjük ezredeket s hogy az, kire a közreprobatiót kimondjuk, kinek neve gyalázat, arcvonásai szégyenbélyegek, elromlani nem fog? Hogy azt, kit lábbal letapodtunk, sárban nem fogjuk találni? Ha azt gondoltuk, nézzünk más nemzeteket, nézzük az erős rómaiak ivadékát most, nézzük a göröket napjainkban, nézzük a hatalmas Spanyolországot, miután egy háromszázados zsarnokság rajta átment, s valljuk meg legalább, hogy a zsidó nemzet nem azon egy, melyet elnyomás ronta meg.

(Folytatjuk.)

P e s t.

Az „Izraelita-Magyar-Egylet“ f. hó 23 án megtartott választmányi ülésében elhatározta, hogy tanítókat, kik az egylet választmányából e célra megválasztott bizottmány előtt a magyar nyelvből való képességet fogják kimutatni, nyílt ajánlólevéllel fog ellátni.

Az egylet ezen intézkedése által kettős célzt kíván elérni. Egyrészt községeknek magyar tanítókat, másrészt pedig képes magyar tanítóknak községeket akar ajánlani. Az „Izraelita-Magyar-Egylet“ ezen üdvös törekvését nem csak tagjai, hanem a magyarhoni községek is elismeréssel fogadandják, mert a községek panaszai, hogy tanítóik nem tudnak elégségesen magyarul, nagyon is gyakoriak. Meg vagyunk győződve, hogy lesznek községek, melyek követelni fogják az alkalmazandó tanítótól az egylet ajánlólevelét. A mennyire is azonban üdvösnek tartjuk az egylet ezen határozatát, a magyarhoni iskolák érdekében óhajtjuk, hogy ezen intézkedés minél előbb fölöslegessé váljék, hogy a magyarhoni zsidóknak magyar tanítói képezdék legyen.

Ugynezen ülésben még határozattá emeltetett, hogy a közgyűlés szeptember hó második felében fog megtartatni. Figyelmeztetjük az egylet ezen határozatára azon tisztelt urakat, kik tagok gyűjtésére ígérkeztek, valamint azokat is, kik ezt ugyan meg nem tették, de állásuknál fogva erre képesnek érzik magukat. Ez alkalommal csodálkozásunkat akarjuk még kifejezni, hogy az egyletnek oly kevés vidéki tagja van: az évi díj csupán négy forint.

E napokban két, a helybeli izr. tanítói képezdeből kikerült fiatal tanító volt szerkesztőségünkben. Panaszokdott ezen fiatal tanítók, hogy ártottunk nekik azon jelentéssel, melyet mult számunkban a képezdeből tartott vizsgálatról tettünk. Igen sajnáljuk, de mi senkinek kedvéért sem hazudhatunk. Ujra mondjuk tehát, hogy

sajnáljuk azon tanítókat, kik ezen képezdeből kikerülnek, még inkább a községeket, kik ezeket alkalmazni kénytelenek. Egyébiránt kétségkívüli dolog az, hogy olyan tanító is kerülhet ki a nevezett intézetből, kit méltán lehet képes magyartanítónak elnevezni, de ezen tanító nem az intézetnek köszöni képességét. Így egyike a nálunk volt két tanítóknak igen szépen és helyesen beszél magyarul, de ő ezt nem a képezdeből, hanem szülővárosában, Miskolczon tanulta. Mi ezen uraknak, kik eddig panaszkodtak és még később panaszkodni szándékoznak, csak azt az egyet tanácsolhatjuk: vizsgáltassák meg magukat az „Izraelita-Magyar-Egylet“ e célra megválasztott bizottmányától, és ha csakugyan tudnak magyarul, ajánlólevéllel fognak ellátni. Ennél többet nem tehetünk!

L E V E L E K.

N.-Kőrös. 1867. évi július 23-án.

T. szerkesztő ur!

A zsidó iskolák hazánkban nem rosszabbak ugyan a többi hitfelekezetekénél, lehet, hogy miéink ezeknél jobbak is, de ez nem nyugtathat meg bennünket és nem is tartóztathat vissza kimondani, hogy az iskolák jelenlegi állapota bennünket egyáltalában ki nem elégít. Ennek sokféle az oka, közülük azonban e helyen csak kettőt említünk, melyeket részünkről annyira fontosaknak tartunk, hogy el nem akarjuk mulasztani a magyar kormány és kitünőbb hitsorsosaink figyelmébe ajánlani.

Az első, mit fel kell hoznom az, hogy a községek oly nehezen tehetnek szert művelt magyar tanítóra. Ennek okát egyedül a rossz pesti képezdeből lehet feltalálnunk, mely jelenlegi rossz szervezete mellett zsidó községeknek csak a legkritkább esetben szolgáltathat haszonvehető tanítókat. Ezen intézetből csak akkor kerülhet ki művelt magyar tanító, ha művelt magyar fiatal ember az intézetbe lépett, de ha magyarul vagy héberül nem tudott, műveltséggel nem bírt, ott azt elsajátítani nem fogja.

Mellékesen legyen tehát mondva, hogy igen jól tennének e tanítói képezdeből kikerült valóban képes fiatal tanítók, ha valamelyik Pesten lakó tekintélytől, az Izraelita-Magyar-Egylettől, vagy a hitközség eljáróságától kérnének ajánló levelet, mert egyszerű bizonyítványuk a pesti izr. képezdetől már valószággal megijeszti a községeket.

Egyébiránt e lapok t. olvasói e tekintetben tájékozva vannak, csak új oldalát kívántam e dolognak felmutatni. És másrészt úgy hisszük, hogy erről eleget szólni nem is lehet, mert nem ismerek ennél fontosabb ügyet. Jó népiskolákra van szükségünk, de ezekre szert nem tehetünk jó tanítók nélkül, jó tanítókat pedig nem fogunk kapni, míg jó képezdek nem lesz.

A második, mit ezuttal fel kell hoznom, az, hogy a tanító nem elégséges, ha azt fizetni nem tudjuk. — Községeink pedig Magyarhonban gyakran oly szegények, hogy legjobb akarata mellett sem bírnak saját erszényükből iskolát fentartani, pedig kétségkívüli dolog az, hogy hitsorsosaink mindenütt tőlük kitelhetőleg hoznak áldozatot, hogy gyermekeik javát előmozdítsák; de a hol nincs, ott hiába minden legnagyobb erőmegfeszítés is. Innen van azután, hogy községek, templomuk vagy iskoláik fölépítése alkalmából a cultusministerhez fordulnak segélyért, pedig ez alapnak — felfogásom szerint — más rendeltetése is van.

Igy történt, hogy e napokban a helybeli hitközség is segélyért folyamodott a vallás- és közoktatásügyi miniszter önméltóságához, mivel belátta, hogy e segély nélkül a község gyermekei már 9—10 éves korukban kénytelenek kilépni az in-

tézetből, községünknek csupán 2 osztályu tanodája lévén. Hogy községünk egy 3-dik osztályban működő tanítót fizethessen, a keresztyén község támogatása is elégséges volna, de a n.-kőrösi gazdag keresztyén község vonakodik a szegény zsidóközséget gyámolítani, és így az előjáróság, hogy a szegény gyermekek ne szenvedjenek utólag az életben, kénytelen volt a cultusminiszterhez fordulni, és községünk méltán remélheti is, hogy kérelme nem fog megtagadtatni.

Képeztessenek tehát jó tanítók és gondoskodjunk arról, hogy szegényebb községekben is iskolák fentartathassanak, különben be fog állani az, a mit az igen tisztelt x. jegyű czikkirő a „Magyar Izraelita“ első számában nagyon találóan kifejezett: „Mit a felvilágosult század, mit a modern állam türelmessége, mit a honatyák tehettek érettök, az megtörtént, de ők maguk semmit sem tettek magukért.“

Ez alkalommal még felkérjük a pesti izr. hitközség tiszt. előjáróságát, méltóztassék a 61-ben szerkesztett és jelenleg ismét használt alapszabályokat közzé tenni, hogy kisebb községeknek sok tekintetben mintául szolgálhasson. Nagyon előnyös az, ha az ember kisebb községben a pestire hivatkozhatik. Egyáltalában ne haragudjanak az urak, — nem ártana, ha az igen tisztelt fővárosi előjáróság többet tenne a kisebb községek szellemi felvirágoztatása érdekében.

—r.

Levelek a Bácskából.

I.

Nem régen utaztam a Hernád völgyébe. Pénteken estefelé Szikszóra érkezvén, kénytelen valék szombaton ott maradni. Boszankodásomra kalapácsolás a szomszéd kovácsműhelyben háborgatott szombati nyugalomban. Boszankodásom fokozódék, midőn értesültem, miszerint a műhely tulajdonosa zsidó. Hogy az jámbor orthodox, meggyőző engem a hangoztatott chassideusi dallamok, melyek a pörölyütés szülte hangokkal versenyezve hatottak szobámba. Házigazdám észrevevén csodálkozásomat, mosolyogva imigy szóla hozzám: A rabbi megengedte a kovácsnak, hogy szombat s ünnepnapokon dolgoztasson keresztyény legényeivel. Csodálkozásom még növekedék, a mint-hogy észrevevém, hogy háziuram nagy lámdán, kérdezém tőle az engedmény okát. Mert a kovács a műhelyt a szent nyugalom napjaira egyik kovácslegényének eladta, következőleg a műhely szent napok tartama alatt nem az övé, hanem a legényé, volt a válasz. Erre azt jegyzém meg gazdánknak, hogy daczára ennek ezen eljárás a Sulchan Aruchel homlokegyenest ellenkezik. A lámdán sóhajtva azt viszonzá: Nálunk nem a Sulchan Aruch, hanem a Sohar mérvadó. A sandezi rabbi is, folytatá ránczba szedett homlokkal, megengedte a szomszéd Halma gy faluban lakó földbirtokos Schlesingernek, hogy oly módon dolgoztathat szent ünnepnapokon. S gazdám — mit később több oldalról megerősíteni hallék — igazat mondott. Ebből kiderül, miszerint a vallás terén is a végletek érintkeznek, hogy Szikszó és . . . . . a soharisták és reformátusok némely pontokban egyet-értenek.

E szombaton kétszer mentem az imaházba s mindkétszer több óráig tartó drósát hallottam. Szövegét nem vette a szent írásból, hanem a soharból, melyet addig esúrt és csavart, míg belé öt-hat értelmet erőltetett, melyeket én gyöngye eszemmel meg nem érthettem, de azt igen jól éreztem, hogy olykor-olykor oldalvágásokat intézett a haladó, felvilágosodott rabbik és községek ellen.

Már a szombati nap folytán is meggyőződtem, miszerint Szikszón — és így az egész felvidéken — a Sulchan Aruch tekintélye csökkenőben van, és annak nem minden határozata — kivált ha a Soharral ellenkezik — bir törvényerővel.

Hogy Szikszón nyilvános papnöveldé van, de elemi tanoda nincs, nem is kell mondanom.

Az izr. hitközség számlál 120 családot, kik ogynéhány kivételével szegények. Mindazonáltal létezik ott 4—5 chédor, melyeknek tanítói jól díjaztatnak.

Silberstein Mór.

Nagy-Abony, 1867. évi július hó 18-án.

T. szerkesztő ur!

A mult hóban itt is megtörtént a városi képviselőt újból megválasztatása. A helybeli zsidók közül azonban egy sem hivattott a választáshoz, s midőn Török Dénes szolgabíró ur odanyilatkozott, miszerint kikerülhetlen szükséges az, hogy a városi tanácsba a zsidók közül is választassanak, a jelen volt választók közül többen tele torokkal kiabálák: „Nem kell zsidó!“

Noha ez megtörtént, az itteni müveltebb zsidó fiatalág közül nyolczan *) — a jelen kor szellemétől áthatva s buzdítva egy „Magyar izraelita társalgási egylet“ életbeléptetését pendentök meg.

Az alapszabályok csakhamar szerkesztettek; ezekben ki lett mondva, hogy az egylet csak akkor tekinthető alakultnak, ha 40 résztvevő jelentkezik, Négy nap sem telt bele, és a szükséges szám máris el volt érve; még most is folyvást jelentkeznék a tagokul felvételnél óhajtok, noha 10 frt az évi fizetés.

Az alapszabályok jóváhagyás végett azonnal a nméltóságú magy. kir. belügyminiszteriumnak torjesztettek fel.

Az egyleti helyiség már ki van bérelve, a bútor készítettik s csak az alapszabályok helybenhagyását várjuk, hogy az egylet haladéktalanul felvegye működését.

Az egylet főfeladataul tűzte ki helybeli hitsorsosaink közt a magyar nyelvet és irodalmat lehető legnagyobb mértékben torjeszteni.

Jó sikert kívánunk ezen üdvös törekvésnek!

Fischer Simon.

Zalamogye, 1867. évi július 12-én.

T. szerkesztő ur!

Épen 3 hónapja, hogy a cultusminiszter urhoz benyújtott emlékirat a „Magyar Izraelita“ban közzé tétetett. Azóta sokat olvastunk és sokat is gondolkoztunk róla. Magunk is elmondottuk egy izben szerény véleményünket, mi legalább körünkben vizshangra is talált. Most már néhány hét óta hallgat a „Magyar Izraelita“, hallgat mindenki és ezt magunknak megmagyarázni sehogy sem tudjuk. Értjük azt, hogy a zsidók egyenjogósítása és az e végett folytatott polemiák megakaszthatják némileg az ügyet, de nem szoríthatják egészen háttérbe. Az egyenjogóság — ez az én egyéni nézetem — mindenesetre ki fog őszszel mondatni, de belügyeink rendezéséből nem lesz semmi, ha a congressust össze nem hívják. Azon erős meggyőződésben élünk, hogy a t. szerkesztőség egyik legközebb megjelenendő czikke meg fog nyugtatni vagy legalább is felvilágosítani bennünket.*)

B—.

Győr 1867 évi július 23-án

Bécsben már évek óta létezik egy jótékony egylet, melynek czélja a szegényebb sorsu iáraelitákat a gyász idoje alatt anyagilag segíteni, és újabb időben hasonló egyletek a birodalom több városaiban kelotkeztek, és jótékony hatásuk általában előlmortetik.

Győrött első volt Kandera Fülöp ur, ki az eszmét megpendítette, hogy-az utolsó sanyaru évek tekintetbe vétele mellett — itt is célszerű volna ily egyletet alakítani, és várokozason felül teljesült óhaja, mert jelenleg már közel 200 tag jelentkezett, és az első közgyűlés alkalmával Kandera Fülöp elnöknek, és Dr. Pick Ármán ügyvéd titkárnak egyhangulag megválasztattak; ez utóbbi az alapszabályokat készítette, és csekély módosításokkal elfogadtattak, sőt azok már Győr városa tanácsa útján, pártolólág a nagyméltóságú belügyminiszter urhoz feltorjesztettek.

Az egylet neve: „Győr és Győrszigeti izr. részvét segély egylet.“ (Nichum Ábélim.) Célja: a helybeli izr. hitközség

*) Pintér Gy., Fränkel D., Richter A., Goldschmid L., Markbreit Zs., Weinberger M., Czettel Gy. és Hay K.

*) Ha csak alkalmunk lesz.

szegényebb sorsu tagjainak a gyász első hét napjában való segélyezése, hogy azok a vallásszabta gyásztörvényeket megtartani képesek legyenek.

Az alapszabályok csak 14. §-ból állanak, s ha a Tek. Szerkesztő ur megengedi, azokat a lapok utján közzé tenni fogom, mihelyt a nmélt. belügyministeriumtól megerősítve lesznek.

r. l.

Debreczen, 1867. évi július 21-én.

T. szerkesztő ur!

Tegnapelőtt érkezett a pesti izr. hitközség magyar hitszónoka, dr. K o h n Sámuel ur, városunkba. Nem öröm, hanem gyászsünnö ély hozta őt körünkbe. S t e i n f e l d J e n n y asszony elhunyt folytán lón táviratilag meghiva, hogy a nemes és feledhetlen nő felett halotti beszédet tartson. A tisztelt hitszónok a meghívásnak engedett, és pénteken délután az előljáráságtól a vaspályánál fogadtatott.

Vasárnap délelőtt tartotta a t. hitszónok a halotti beszédet, mely a jelenvoltagek a szó valódi értelmében meghattotta. E beszédet számos keresztyén hallgatta meg, kikre a hitszónok mély benyomást gyakorolt.

Egész községünk mélyen fájjalja az alig 31 éves nemeslökü nő halálát, de leginkább a lesújtott férjt, ki hűséges nojét és 3 gyermekének forrón szerető anyját veszté el.

Es most engedje t. szerkesztő ur, hogy eltérjek azon ügyre, mely városunk minden lakóját, főképen azonban hitsorsosainkat foglaltatja: értem az igazságügyminiszternek az esküdttszékre vonatkozó rendeletét. Ezen rendelet ugyanis Debreczen városa polgármesterének is megküldetett. A mennyire értesülve vagyok, nem csak a zsidó, hanem a keresztyén lakosokra is jó benyomást tón. A zsidók természetesen örömmel olvasták, hogy az igazságügyminiszter nem tartja helyesnek az esküdttszéki lajstromot készítő bizottmány eljárását, mert alkalmuk vala a kormány szabadelvűségéről meggyőződni. Ha valaha, ugy ez alkalommal volt látható a zsidók valódi honszeretete. A ki hazáját nem szereti, az örül, ha alkalmat jut ellene vádat felhozni, de a zsidó örül, ha hazáját és a magyar nemzetet magasztalhatja. Ezt legjobban bizonyítja azon kedvező hangulat, mely helybeli hitsorsosaim között uralkodik, mióta a nevezett miniszteri rendelet megjelent.

Csalatkozik azonban az, ki azon véleményben van, hogy a zsidók ezen kedvezőbb hangulatát az önérdék szülte; a zsidó nem fog azzal egy cseppet sem gondolni, ha esküdt nem lesz, neki csak az fájna, ha esküdt nem lehetne.

Ugyanezt mondtuk városunk több polgárának, még mielőtt a miniszteri rendelet megjelent, de ők akkor azt hozták fel, hogy törvényesen jártak el, hogy mi szándékukat és ezéeljajkat gyanúsítjuk, midőn azzal vádoljuk, hogy ez a szűkkeblűség kifolyása. Ime az igazságügyminiszter más véleményben van, mint városunk esküdttszéki lajstromot készítő t. bizottmánya.

Vegyes hírek.

— N.-Szombaton dr. Pollak és Winter Zsigmond könyvnyomdász urak az esküdttszéki lajstromba ígtattak.

— Rosenberg Henrik ur „Dalfüzére“ második kötetének szerkesztéséért nyert 100 frtra rugó díjat a tanítói egylet rendelkezésére bocsátotta. A nevezett egylet ennek folytán R. urnak levélileg köszönetét fejezte ki és megígérte, hogy az gondoskodni fog ezen könyvecskének terjesztéséről.

— A „Pesti Hirlap“ a következőket írja: „L é v a y H e n r i k, az első magyar biztosító társulat igazgatója magyar nemességre fog emeltetni. Csodálkozunk, hogy a zsidók, kik mindenütt a demociatiát képviselik, nálunk oly nagy előszeretettel kapkodnak egy kis nemesség után. Anachronisticus egy irány biz ez, és épenséggel nem illik a zsidókhoz, kik már sorsunknál fogva a demociatia bajnokaiává vannak felavatva.“ Tudtunkkal eddig Magyarhonban 4 zsidó emeltetett nemesi rangra, nem látjuk te-

hát, hogy a zsidók oly nagy hévvel kapkodnának a nemesség után. Egyébiránt Lévayról legkevésbé hisszük, hogy annyira kapkodnék a nemesség után. Nemes ember ő, még pedig a szó valódi értelmében, ha nemesi rangra nem is emelik.

— Miksa császár emlékeért a bécsi izr. belvárosi templomban isteni tisztelet tartatott. Dr. Jellinek hitsorsosunk megható beszédet tartott, mely a jelenvoltagekra mély benyomást gyakorolt.

— A Berlinben megjelenő „Gegenwart“ című lap június 22-ikéről így ír: Ma épen száz esztendeje, hogy Humbold Vilmos a nagy bölcsész s államferfi született. Emlékének ünnepére S t e i n t h a l tanár és hitsorsosunk tartá az emlékbeszédet. Az egyetemi épület legnagyobb terme épen megtelt díszes hallgatósággal. Érdekes előadásában értekező az ünnepelet férfi jellemének hű rajzát adá, különösen kiemelvén működésének két főirányát, mint nyelvész s mint államférfi. A beszéd kitünő volt minden tekintetben s mint értesültünk legközelebb ki is fog nyomatni. — Köztudomású dolog, hogy Humboldt Vilmos Mendelssohn Mózsessel barátságos viszonyban volt.

— Brünnből írják: Községünk gondoskodott, hogy érdeemes elhunyt vallásánarunk özvegye szükségét szenvedni ne legyen kénytelen.

Londonból írják, hogy a tavalyi lordmayornak, Philipsnek, egy igen becses ajándékot nyújtottak át ottani hitsorsosai. A küldöttség élén, mely neki a megtiszteltető ajándékot átadta, az érdeműs ősz Montefiore Mózes állott.

SZERKESZTŐI LEVELEZÉS.

Keszthelyre. Jövő pénteken.

Pestre. Nagyön el vagyunk halmozva.

G. urnak Pestre. Legközelebb.

Dr. F. urnak Kolosvárra. Még 2 frt 50 kr. jár.

Kaposvárra. Nem lehetett szerencsénk a kijelölt időben megjelenni.

N.-Váradra. Ez nem lehet az egyes felekezetek kérdése.

A. urnak Pesten. Mi is feltaláltuk cikkének fényoldalait, de gyenge oldalai tulnyomók.

N.-Körösre. Fogadja köszönetünket.

F—d urnak Pesten. Épenséggel nem látjuk annak szükségét, hogy ez esetben érdekünk ellen járjunk el.

Egy izraelita

n e v e l ő,

ki a magyar, német, héber és — ha kívántatik — a francia nyelvben is tanít, állomást keres. — Ajánlatok küldendők e címhez: Knopfler Sándor, nevelő, T é t h, p. Nyiregyháza — Napkor.

P á l y á z a t.

Az alólírott hitközség egy kántorhelyettesi és vágó (sakter) állomásra esődöt nyit.

A pályázóknak megfelelő hanggal, karéneken valamint karvezetésben és különösen vágásban (sakterezésben) kipróbált és megbízható jártasággal, nemkülönben fedhetetlen életről tanuskodó bizonyítvánnyal kell birniok és a magyar nyelvet tudniok. Ezen állomással 300 ft. évi fizetés van egybekötte és annak, a ki felvétetik, utiköltségei megtérítettnek.

A pályázati határidő ezen hirdetmény kibocsátásától számitandó négy hét, mely alatt a pályázni hívánóknak megfelelő bizonyítványokkal ellátott és nős vagy nőtlen állapotukat megemlítő kérvényeiket alólirt hitközség elnökéhez beküldeni érdekében áll.

A kolozsvári magyar izr. hitközség nevében

Dr. Fischer Lajos,

hitközségi elnök.